

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Зиёзода Н.И. дар мавзуи “Раванди ташаккулёбии низоъҳои динӣ-сиёсӣ ва хусусиятҳои онҳо дар шароити ҷаҳони тағйирёбанда” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 - Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ

Дар шароити муосир дар раванди муборизаҳои геополитикӣ ва геостратегӣ як зумра давлатҳои соҳибқидор аз заифии баъзе кишварҳо суистифода намуда, дар раванди амалигардонии манфиатҳои худ тамоми технологияҳои барои онҳо зарурӣ, аз ҷумла ифротгароии динию сиёсӣ ва терроризмро низ истифода менамоянд.

Аз ин рӯ, Тоҷикистон муборизаро дар сатҳи дохилӣ ва минтақавию ҷаҳонӣ бо созмонҳои байналмилалӣ қавитар месозад. Ҷумҳурии Тоҷикистон муборизаро бар зидди терроризм, экстремизм ҳамчун вазифаи муҳимтарини таъмини амнияти миллии худ, минтақа ва ҷаҳон баррасӣ намуда, барои тақвияти минбаъдаи ҳамкориҳои байналмилалӣ дар ин самт талош меварзад.

Яке аз масоили мубрами замони муосир, ки бидуни шак дар қатори масоили глобалӣ қарор дорад, масъалаи низоъҳои динӣ-сиёсӣ мебошад. Низоъҳои динӣ-сиёсӣ ҳаёти ҷомеаро зери хавфу хатар гузошта, устувории инкишофи давлатро ҳалалдор сохта, дар аксари ҳолатҳо зидди сохторҳои ҷамъиятӣ, давлати дунявӣ, меъёрҳои танзимкунандаи муносибатҳои давлат ва дин, озодии виҷдон ва ғ. нигаронида мешаванд.

Тоҷикистон, ки ҷанги таҳмилии шаҳрвандиро аз сари худ гузаронидааст ва бо зухуроти зишти ин падидаи ғайриинсонӣ аз наздик ошно мебошад, ҷонибдори усулӣ ва пойдору устувори муборизаи қотел ва ҷамоҳангшудаи ҷомеаи ҷаҳонӣ бар зидди он мебошад. Дуруст аст, ки низоъҳои динӣ-сиёсӣ дар Тоҷикистон ҳамчун натиҷаи бӯҳрони маънавие оғоз гардид, ки баъди завоҷии Иттиҳоди Шӯравӣ аз сар мегузаронид.

Аз ин рӯ, диссертатсияи номзоди Зиёзода Н.И. дар мавзуи "Раванди ташаккулёбии низоъҳои динӣ-сиёсӣ ва хусусиятҳои онҳо дар шароити ҷаҳони тағйирёбанда" аҳамияти муҳим дошта, баҳри шинохти ин масъала мусоидат менамояд. Муаллиф мавзӯи мазкурро таҳлили ҳамаҷонибаи назариявӣ-методологӣ намуда, унсурҳои асосии заъфи масъаларо нишон додааст. Дар таҳқиқоти мазкур нишонаҳои хоси низоъҳои динӣ-сиёсӣ ҷудо гардида, ҳадаф ва дурнамои он муайян шудааст.

Муаллифи автореферат нақши динро дар низоъи динӣ-сиёсӣ дар ташаккулёбии манфиатҳо ва ҳадафҳои субъектҳо нақши асосӣ ҳисобида, таърифҳои зиёди мафҳуми динро баррасӣ намудааст.

Дар "Муқаддима" мубрамияти мавзӯ асоснок мешавад, дараҷаи омӯзиши мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои он мушаххас ва навовариҳои илмӣ, принципҳои методологӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии рисола ошкор гашта, нуктаҳои асосие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд оварда шуда, инчунин сохтор ва таъйиди натиҷаҳои таҳқиқот, сохтор ва муҳтавои рисола зикр гардидаанд.

Боби аввали диссертатсия "Асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи масъалаи низоъҳои динӣ-сиёсӣ" номгузорӣ шуда, аз ду зербоби алоҳида иборат мебошад. Дар зербоби аввал "Мафҳуми низои динӣ ва шаклҳои асосии он" баён гардидааст.

Зербоби дуюми боби аввали диссертатсия - "Омилҳои ташаккулёбии низоъҳои динӣ-сиёсӣ: намудҳо ва воситаҳои бартараф намудани онҳо" номгузорӣ шуда, дар он таъкид шудааст, ки низоъҳои динӣ-сиёсӣ таърихи кӯҳан дошта, хавфу хатари бузурги онҳо аз ба назар нагирифтани қонуниятҳои ниҳоят муҳим, авҷгирии омилҳои барангезандаи низоъ сар мезанад.

Боби дуввуми рисола "Сарчашмаҳои сарзадани низоъҳои динӣ – сиёсӣ ва роҳҳои ҳалли онҳо дар шароити муосир" аз се зербоб иборат мебошад. Дар зербоби якум – "Заминаҳои иҷтимоӣ-сиёсии ба вучуд

омадани низоъҳои динию сиёсӣ дар олами муосир” таъкид шудааст, ки илмҳои сиёсӣ имкон медиҳанд, ки паҳлӯҳои гуногуни низоъҳо аз ҷиҳати илмию назарӣ таҳқиқ шуда, характери онҳо ва ҷиҳатҳои умумии онҳо (зӯроварӣ, таҳдид, мусаллаҳшавӣ, ҷустуҷӯи роҳҳои ҳаллу фасл, шарту талабот, таҳаммули андешаҳои муайян бар ҳарифон ва ғ.) тавсиф дода шаванд.

Зербоби дуввум – “Ҳосиятҳои низоъҳои динӣ-сиёсӣ дар шароити ҷаҳони тағйирёбанда” номгузорӣ шуда, дар он қайд шудааст, ки сарфи назар аз марҳалаи дуру дарози мавҷудияти афкори илмӣ дар соҳаи низоъҳои динӣ, масъалаи сабабҳои пайдоиши онҳо то ҳанӯз мавриди баҳсу мунозираҳо қарор доранд.

Муаллиф ҳамчунин ҷаҳор шароити эҳтимолияти ба муборизаи мусаллаҳона табдилёбии низоъҳои диниро муфасссал таҳлил ва баррасӣ намуда, онро ба ду гурӯҳи асосӣ ҷудо намудааст. Дар гурӯҳи аввал, сабабҳо ва омилҳои дохилӣ, сиёсӣ – идеологӣ, ҳориҷӣ ва геосиёсӣ, ҷойгоҳ ва нақши динро дар инкишофи ҷомеаи ҷаҳонӣ вобаста дониста, завоҷибҳои Иттиҳоди Шуравӣ ва ғ.-ро шарҳу баён намудааст. Дар гурӯҳи дуввум, сабабҳо дар ибтидои асрҳои XX-XXI ба пайдошавии воқеияти нави геосиёсии ҷаҳонӣ, муборизаи нави давлатҳои абаркудрат барои соҳаи таъсир ва назорат дар миқёси ҷаҳонӣ алоқаманд дониста, онҳоро қисман таҳлил намудааст.

Дар зербоби саввуми боби дуввуми диссертатсия – “Омилҳои иҷтимоӣ-сиёсии сар задани низоъҳои динӣ-сиёсӣ ва роҳҳои бартарафкунии онҳо дар Ҷумҳумрии Тоҷикистон” муаллиф хотирасон намудааст, ки охири солҳои 80-ум ва ибтидои солҳои 90-уми асри XX вазъияти иҷтимоию сиёсии давлати Шуравӣ, аз ҷумла Тоҷикистон, дар натиҷаи сиёсати бозсозӣ ва саҳлангории баъзе роҳбарони сатҳи олии сиёсии Иттиҳоди Шуравӣ давлатро то рафт ба гирдоби бӯҳрони сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ мекашид. Муаллиф ҳамчунин таъкид намудааст, ки то айнаи замон дар байни муҳаққиқон ва сиёсатшиносон оид ба низои

байни тоҷикон андешаи ягона вучуд надорад: қисме аз муҳаққиқон омили, диниро дар вазъи ба амал омадаи кишвар, омили асосӣ ва ҳалқунанда ҳисобида, қисми дигари онҳо қатъиян бо ин андеша муқобил аст.

Ба сифати эрод ҳаминро қайд намудан зарур аст, ки дар матни автореферат баъзе хатогиҳои илмӣ-техникӣ баназар мерасад, ки ба муҳтавои кор таъсир намерасонад.

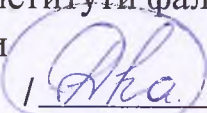
Дар умум, диссертатсияи Зиёзода Нодири Идибег ба таҳқиқи яке аз масъалаҳои муҳими илми сиёсӣ бахшида шудааст. Мазмун ва мундариҷаи диссертатсия ва методҳои истифодагардидаи он пурра ба ихтисоси 23.00.02 - ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мувофиқат менамояд.

Ҳамин тариқ, автореферати диссертатсияи Зиёзода Нодири Идибег дар мавзӯи “Раванди ташаккулёбии низоъҳои динӣ-сиёсӣ ва хусусиятҳои онҳо дар шароити ҷаҳони тағйирёбанда” ба талаботи пешниҳод намудаи корҳои диссертатсионӣ дар мавриди дарёфти дараҷаи илмии номзади илм мувофиқ буда, барои дарёфт намудани дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 - Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ ба Ҳимоя тавсия карда мешавад.

Муқарриз:

Номзади илмҳои сиёсӣ, ходими калони
илмии шӯъбаи сиёсатшиносӣ Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи

А. Баҳоваддинови АМИТ

/ /

Додихудоев Х.А.

734025, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 33.
тел. 918756475

Имзои Додихудоев Хуршед Азамҷонович - ро тасдиқ менамоям:

Нозири калони шӯъбаи кадрҳои
Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ
ва ҳуқуқи ба номи

А. Баҳоваддинови АМИТ

Абдурахмонзода Б.А.

13.08.2025